

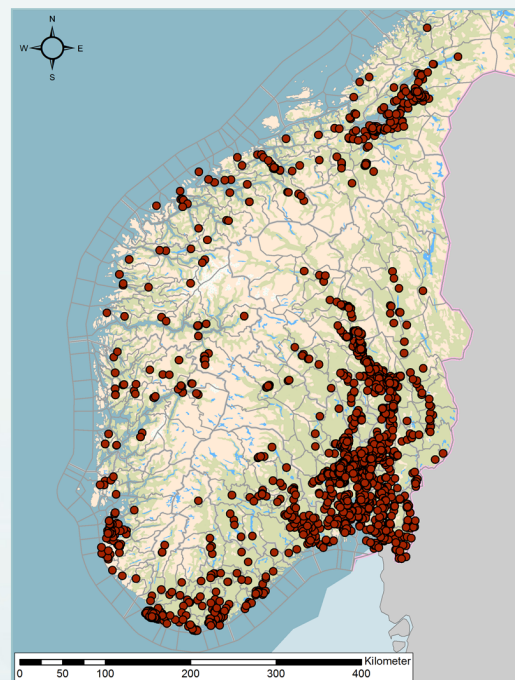
Rødhyll *Sambucus racemosa*

Fremmed art

Prydbusken rødhyll har i løpet av det siste halve århundret spredt seg raskt til store deler av Sør- og Midt-Norge. Den ses lettest når buskene er i blomst eller når fruktene er modne. Rødhyll kan fortrenge andre arter og tidvis danne et fremmed busksjikt i skog hvor den inngår.

Status
Risikovurdering 2012: Høy risiko (HI)

Utbredelseskart som viser ville forekomster av rødhyll basert på herbariedata og ikke-belagte observasjonsdata (krysslister, artsobservasjoner o.a.).

Kjennetegn

Rødhyll tilhører moskusurtfamilien Adoxaceae og er en opptil 4 m høy busk med lys, gråbrun bark. Når den vokser fritt, får busken en jevnt avrundet form. Bladene sitter motsatt (to og to blad sitter på samme høyde) på grenene, og de er ulikefinnete (har parvise småblad og en endefinne), med tannete småblad. Småbladenes bredde varierer mye; de kan også være flikete. Bladfargen varierer noe med eksponering; tidlig i sesongen har de ofte et anstrøk av rødt. Blomstene er små, gulgrønne og sitter i en tett, avlang kvast i enden av skuddene. Fruktene er røde "bær" (saftige steinfrukter med flere frø).

Planter uten blomst eller frukt kjennes fra svarthyll på små, skaftede kjertler nederst på bladstilken, mens svarthyll der har små, smale øreblad (som kan mangle).

Den nært beslektede *Sambucus pubens* fra Nord-Amerika og Nordøst-Asia markedsføres som rødhyll og har tidligere vært behandlet som en del av variasjonen under en videre definert *S. racemosa*. Noen funn som tilskrives rødhyll kan være forvekslinger med dette taksonet som nå behandles som en egen art. *Sambucus pubens* er mer hardfør enn *S. racemosa* og plantes nord til Finnmark. Den skilles fra rødhyll ved at unge skudd, blomsterstandsakse og bladunderside er dunhåret.

Utbredelse

Rødhyll er en av flere nærbeslektede hyllarter på den nordlige halvkulen. Den kommer fra Mellom- og Sør-Europa og Tyrkia.

Til Norge er den sannsynligvis innført fra Mellom-Europa (naturlig nordgrense i Nord-Tyskland og Nord-Polen) noen gang på 1700-tallet, men tidspunktet er ikke helt klart. Den ble tatt inn som prydbusk, og det norske materialet kan skrive seg fra mange innførsler gjennom tidene og fra ulike deler av Europa. De første meldingene om forvillet rødhyll er fra 1870-årene, men for bare 50–60 år siden var den ikke vanlig. Siden har den spredt seg raskt. Nå er den langt vanligere utenfor enn i hagene. Rødhyll er nå utbredt i store deler av Sør-Norge nord til Nord-Trøndelag: Nærøy, både i kyst-, fjord- og dalstrøk. Den er funnet opp til ca. 600 moh.

Noe av rødhyllen kan også skrive seg fra fuglespredning via Danmark og Sverige inn i Sørøst-Norge, dvs. at den enkelte steder kan ha kommet hit naturlig. Arten er imidlertid også fremmed i disse landene, så det endrer ikke statusen som fremmedart i vårt land.

Biologi

Rødhyll spres bare ved hjelp av fruktene. Busken har vært mye plantet i hager, der de

Rødhyll som vokser på solrike steder blomstrer villig og produserer mange små, saftige stenfrukter. I motsetning til fruktene til svarthyll (også en fremmed art i spredning) har rødhyllfruktene ikke fått noen anvendelse for folk.

saftige fruktene er blitt fortært av fugl (særlig trost) og så spredt videre ut i omgivelsene. Rødhyll ser ut til å vokse forholdsvis raskt og når etter få år et par meters høyde. Den blomstrer allerede som ung plante, på fjorårsskudd. I innlandsstrøk med lave vintertemperaturer kan skuddene fryse tilbake. En plantet rødhyll på Røros (650 moh. og vintertemperatur periodevis under -30 °C) frøs regelmessig tilbake på 1980-tallet, men har de siste 15 årene knapt fått frostskafer (R. Elven, pers. medd.). Dette kan tyde på at rødhyllens område nå kan utvides pga. klimaendringer. Rødhyll blir i noen grad beitet, trolig av hjortevilt. Dette kan lokalt holde buskene nede ved å redusere vekst og blomstring og muligheter for spredning.

Rødhyll vokser best når den er fullt eksponert, men den tåler også halvskygge. Arten kan vokse i nokså skrinne, tørr og steinete mark, men trives bedre på dypere, mer næringsrik jord med jevn fuktighet. Rødhyll regnes som nitrogenkrevende og

litt varmekjær. Den finnes særlig rikelig i kulturlandskapet: rundt bruksbygninger på gårder, i åkerkanter, overgangssoner mellom åkre og veier og skog, i skogkanter, rasmarker, skrenter og berg, ulike typer skrotemark og ikke minst i hugstfelt, der den slår til raskere enn de hjemlige treslagene. Rødhyll finnes etablert i sluttet gråor-heggeskog, andre typer løvskog, blandingsskog og i rikere granskog. Den er også funnet i nokså mørke granplantefelt, men der kan den være gjenstående fra den etablerte seg da plantefeltene var unge.

Bestandsstatus

Rødhyll kan ha etablert seg omtrent samtidig i flere regioner, og forvillingen var moderat inntil 1900. Rødhyll er blitt vanlig i mange distrikter, både i og utenfor bebygde områder, men er fremdeles i spredning. Den øker gradvis sitt utbredelsesområde og blir stadig vanligere i områder der den allerede er etablert. Den bekjempes ikke, og har ingen praktisk anvendelse (utenom som prydbusk). Så langt er rødhyll kjent forvillet til Namdalen, men det er rimelig å vente at den blir funnet lenger nord, iallfall i kyst- og fjordstrøkene i søndre Nordland.

Rødhyll inntar ofte en ledig nisje i skog hvor den danner et fremmed busksjikt, men den kan også trenge ut hjemlige busker. Arten kan påvirke foryngelsesmuligheten til hjemlige treslag negativt og også forstyrre balansen mellom hjemlige busker med fuglespredte, saftige frukter og fuglene som sprer disse.

Referanser

Cody, W.J. 2000. Flora of the Yukon Territory. 2nd. ed. NRC Research Press, Ottawa. 669 s.

Fremstad, E. & Elven, R. 1998. Fremmede planter i Norge. Hyll-arter *Sambucus* spp. Blyttia 57: 39-45.

Huxley, A., Griffiths, M. & Levy, M. 1992. The New Royal Horticultural Society Dictionary of Gardening. Vol 4. The Macmillan Press Limited, London.

Stace, C.A. 1997. New Flora of the British Isles. 2nd ed. Cambridge University Press, Cambridge. 1266 s.